

Slovenski pravopis 2001

Slovar

Izr. prof. dr. Vojko Gorjanc
Oddelek za prevajalstvo FF UL
vojko.gorjanc@guest.arnes.si

SSKJ

V je bil svojem času v slovenskem prostoru revolucionarni dosežek slovenistike

Je do sedaj največji projekt slovenistike

Kljub zavedanju njegove gradivne neaktualnosti je še vedno aktualen priročnik

Nova dimenzija je njegov prenos v elektronsko obliko

SP 2001: Slovar

- Odtujenost od realne slovenščine
 - Zavajajoč pri naboru iztočnic
 - Zastarelo kot nevtrarno
 - Neobstoječe kot del vsakdanjega
- Metodološka zastarellost
 - Ročne metode zbiranja gradiva in obdelave slovarskega gradiva ter priprave slovarja
 - Neupoštevanje sodobnih jezikoslovnih spoznanj
- Družbena neobčutljivost
 - Seksizem, ksenofobija, homofobija ...

Jezikovni viri v jezikoslovju

- Začetek in razcvet (šestdeseta in osemdeseta leta)
- Objektivizacija jezikovnih podatkov
- Slovanski jeziki in jezikovni viri zanje
- Jezikovni viri za slovenski jezik

Korpusi slovenskega jezika

■ Obstoječi

- FIDA
- Nova beseda

- ELAN
- Multext-East

■ Pripravljajoči se

- slovensko-hrvaški
- slovensko-nemški

- slovensko-slovenski
 - NOVO

Slovenski pravopisi

- Nesamostojno: deli slovnice in slovarjev
- Samostojno:
 - F. Levec 1899
 - A. Breznik 1920
 - A. Breznik in F. Ramovš 1935
 - SAZU 1950
 - SAZU 1962
 - Predlog pravil za novi SP 1981
 - SAZU 1990-2001

Gradivna osnova slovarjev

Tujejezični (angleški)

minimalnobesedilno
gradivo

1985 → KORPUSI

Slovenski

1. Slovar slovenskega
knjižnega jezika (SSKJ)
1970–1991

2. Slovenski pravopis,
Slovar (SPS) 2001

KORPUSI?

Gradivna osnova SSKJ in SPS

SSKJ 1970–1991

PREDVSEM BESEDILNO

1. Definirano besedilno gradivo
2. Redke besede brez gradivne potrditve
3. Za terminologijo tudi terminološki svetovalci
4. Jasna metodologija izpisovanja

SPS 2001

V CELOTI NEBESEDILNO

1. SSKJ (gradivno zastarel)
2. Zbirka besedja na Inštitutu za slov. j. ZRC SAZU (nedefinirana)
3. Specializirani leksikoni in slovarji

Slovaropisni anahronizmi v SPS

- “**Nabiralci besed** za iztočnice so bili v komisiji štirje /.../” (SPS, VII)
- “Za črke /.../ so predlagano **besedje odobraval**i /.../” (SPS, VII)
- “/.../ je na podlagi svoje govornice zapisal /.../” (SPS, IX)

Nova beseda (Jakopin, 2001) e- 'elektronski', (občnoimenskost) 5+

		<u>SPS</u>
e-banka		—
e-book		—
e-commerce		—
e-knjiga		—
e-mail	123	+ rač. (!)
e-mesto		—
e-naslov		+ rač. (!)
e-pismo		—
e-poslovanje		—
e-pošta	63	+ rač. (!)
e-poštni		+ rač. (!)
e-svet		—
e-trgovanje		—
e-trgovina		—
e-volitve		—

FIDA eksotično_sadje (okvir 5)

<u>FIDA</u>	5+	<u>SSKJ</u>	<u>SPS</u>
mango	217	+	+
avokado	151	+	+
limeta	128	-	-
papaja	108	+	le rastlina
liči	80	-	-
pasijonka	47	-	vrtn.
karambola	38	-	-
kumkvat	32	-	-
pomelo/pompelmo	13/1	-	pomel
guava/guajava	9/2	-	-
marakuja	9	+	le rastlina bomboni z okusom ~
durijan	7	-	-

SSKJ: v kapitalistični ekonomiki

- V SSKJ besedišče označeno s kvalifikatorskim pojasnilom glede na družbeno-politične okoliščine
- Po l. 1991 to besedišče lahko postalo del nevtralnega besedišča
 - je postalo
 - ni in je ostalo del jezikovne zgodovine

SSKJ: v kapitalistični ekonomiki

V SP predstavljeno kot nevtrarno je besedišče, ki danes sploh ni več v rabi:

aport

ažiotaža

bankar

dekartelizacija

efekti

kartelist

petrolejska družba

zbankrotirati ...

SSKJ: v kapitalistični ekonomiki

Glagol *notirati* v SP sopomenka *kotirati*.

Notirati ostaja nevtralna:

Delnice na borzi danes visoko kotirajo/notirajo.

Samostalnik notacija nima sopomenke,
torej glede na SP možno le:

Visoka notacija delnic je spodbudila investitorje.

SSKJ: v kapitalistični ekonomiki

Očitne napake:

družba z omejeno odgovornostjo

družba z neomejenim jamstvom

d. o. o. in d. n. o. (po SP torej *d. n. j.*)

SSKJ: v kapitalistični ekonomiki

Na silo narejeni sopomenski pari:

principal – lastnik, podjetnik

principal /koncesija, provizija, pogodba/
/sprejeti med, plačati/

podjetnik /obrnik, posrednik, posojilo/
/obdavčiti, nuditi posredovati/

lastnik /podjetje, zemljišče/
/zaslužiti, vrniti/

Besedne zveze: tuji principal, principal dražitelj
mali, zasebni, samostojni podjetnik
zasebni, večinski lastnik

Podobno **konzorcij** – **sosvet**

SSKJ: *v kapitalistični ekonomiki*

Nadrejena sopomenka ni leksem:

multinacionalka – veliko mednarodno podjetje
zbankrotirati – povzročiti finančni polom

SSKJ: v kapitalistični ekonomiki

Popolnoma nekoherentno pripisovanje oznak:

delniška družba (brez), družba z omejeno odgovornostjo (brez), družba z neomejenim jamstvom (pravniško)

dividenda (brez), dobiček (brez), delničar (gospodarsko), delnica (gospodarsko)

profitna mera (finančno)

multinacionalka (praktičnosporazumevalno)

Računalniško izrazje

Nabor iztočnic

	FIDA	SP
ciklanje	0	+
klon	0	+
luknjati znake na kartici	0	+
sklopnik	3	+
pogovorno okno	6843	-
orodna vrstica	2638	-
operacijski sistem	988	-
namizje	967	-
enter	817	-
spletno mesto	626	-

Računalniško izrazje

Neenostnost predstavitve

dekodirnik: naprava za dekodiranje

digitalizator: naprava

dodeljevalnik: naprava

megabajt: milijon bajtov

kilobajt: enota

tetrabajt:

Tvorjenje novega – igrājmo se “izmišljanje besed”

antropologija – čovekoslovje

antropolog – človekoslovec

arheologija – starinarstvo

arheolog – starinoslovec

biologija – živoslovje

biolog – živoslovec

entomologija – žužkoslovje

entimolog – žužkoslovec

geologija – zemljeslovje

geolog – zemljeslovec

Neupoštevanje osnovnih jezikoslovnih spoznanj

-en : -ni

lastnostni : vrstni pridevnik

južen : južni

sončen: sončni

solzen: solzni

SAMO *pravokotni, gugalni, vladni ...*

Posledično nerazumevanje vrstnosti

akindžija — turški konjenik
= konjenik v turškem okolju v xx času

spahija — turški zemljiški posestnik
= zemljiški posestnik v turškem okolju v xx času

Družbena neobčutljivost SP

- Seksizem
- Homofobija
- Rasizem ...

O družbeni neobčutljivosti slovenskih slovarjev posebno predavanje

Dodatna literatura

Slavistična revija 2003 št. 2 – v celoti.
Tematska številka, posvečena SPS 2001
